

- DOSSIER
- GUIA DIDÀCTICA
- ACTIVITATS

globalexpress

L'ACTUALITAT A L'AULA

Maig 2015 | Núm. 7 | Edició actualitzada

La democràcia més enllà de les urnes

Democràcia i participació

Cada quatre anys, la ciutadania de l'Estat espanyol és convocada a escollir els qui faran les lleis i governaran en el seu nom. La democràcia, però, no es redueix a votar: és una forma de conviure i d'organitzar-se que expressa i possibilita la dignitat dels éssers humans.

Global express ofereix elements per analitzar l'estat actual de la democràcia i algunes propostes per respondre al repte principal que avui es planteja: construir una ciutadania participativa i lliure.

sumari

- p. 02 Les eleccions, una forma de participació política
- p. 02 Democràcia i ciutadania
- p. 03 La ciutadania, un concepte en evolució
- p. 03 Una ciutat com un món
- p. 04 De consumidors a ciutadans
- p. 05 Obstacles per a la democràcia i la participació
- p. 06 Àmbits de participació
- p. 06 La ciutadania s'aprèn

OXFAM Intermón

Les eleccions, una forma de participació política

Les eleccions se solen presentar als mitjans de comunicació com “la festa de la democràcia”, i votar com la cerimònia que significa i escenifica la participació política. És la forma en què escollim els qui faran les lleis i governaran en nom nostre, la qual cosa les converteix en un esdeveniment de gran transcendència.

En la campanya prèvia, els partits exposen els seus programes. És exigible que ho facin de manera clara i veraç, com qui informa, no pas com qui intenta vendre un producte: no és legítim confondre la participació política amb la propaganda. Amb tot, la responsabilitat d’informar-se correspon als ciutadans i les ciutadanes, que no ens podem

conformar amb eslògans i proclames. Alhora, és una ocasió apropiada –no pas l’única– per fer arribar als candidats les nostres opinions i demandes. Aquest és el sentit que ONG i altres entitats socials s’adreixin als partits, especialment en època electoral, per reclamar-los que assumeixin compromisos concrets en la defensa dels drets humans, el respecte ambiental o la lluita per la justícia.

L’oportunitat d’unir-se a aquestes iniciatives amplia les possibilitats participatives de les eleccions i contribueix a donar-los sentit.

D’aquesta manera, les eleccions poden significar un compromís en-

tre representants i representats, que té continuïtat en el seguiment atent i exigent de les polítiques que es duen a terme. Perquè la democràcia és molt més que votar: és una forma d’organitzar-se i de funcionar les societats per la qual totes les persones participen en les decisions que els afecten.

Democràcia i ciutadania

El concepte i la pràctica de la democràcia, en la nostra tradició cultural, neixen a les ciutats-estat de la Grècia clàssica, que fins i tot ens ha llegat la terminologia. *Democràcia* prové de *dēmos* (δημος, poble) i *krá-tos* (κράτος, sobirania o poder); *política* fa referència a l’àmbit en el qual es desenvolupava aquest règim, la ciutat (*polis*).

Les paraules són importants, ja que contenen allò que, en el transcurs del temps, ha evolucionat fins a l’estat actual de la democràcia, que dista molt d’haver esgotat totes les possibilitats.

A la Grècia clàssica no tota la població podia participar en el govern

de la ciutat; dones, infants i esclaus en quedaven exclosos. De fet, el terme que designa el poble significa el conjunt de ciutadans lliures, que eren subjecte política. A la resta se’ls negava aquest dret.

La Roma imperial distingeix entre els qui **són subjectes polítics** i els qui **estan subjectes** a l’autoritat de l’Imperi. Els primers, ciutadans romans, són al principi els habitants lliures de la ciutat (Roma); més endavant, el dret de ciutadania es va concedint a altres territoris de l’Imperi. El concepte, però, no canvia: els qui no són ciutadans són esclaus (dins de les fronteres) o bàrbars (fora de les fronteres), el nom dels quals és una onomatopeia que

reprodueix el so intel·ligible que la seva parla és a l’oïda dels civilitzats romans.

Democràcia, participació i ciutadania són tres termes íntimament lligats des del principi.

La ciutadania, un concepte en evolució

La democràcia no es redueix al conjunt de normes i ritus que caracteritzen un règim polític. És una forma d'organitzar-se, de construir junts, de conviure els éssers humans d'acord amb els trets que els són propis: llibertat, responsabilitat, autonomia, igualtat. Per tant, és una cosa que es construeix. Es pot dir que la democràcia és la meta i, sobretot, el camí: es participa prenent part en la construcció i en la gestió del bé comú.

Arribar a la noció actual de ciutadania també ha estat un procés llarg, a

vegades dolorós, i no sempre lineal i ascendent, perquè el concepte també es va construïnt a mesura que s'exercita. Un procés que transita des de la ciutadania exclusiva –distingeix qui és ciutadà de qui no ho és– cap a una concepció inclusiva.

De les democràcies grega i romana, en les quals la ciutadania no era una condició inherent a qualsevol habitant, a la Revolució Francesa, passant per la societat estamental de l'edat mitjana de súbdits i senyors, hi ha un pas molt significatiu. El poble passa de súbdit a ciutadà,

no pas en el sentit de les *polis* gregues, sinó en el contrari: no és que es consideri poble el conjunt de ciutadans lliures, sinó que tot el poble és un conjunt de ciutadans lliures (si més no, al principi i en masculí: les dones en continuen excloses).

Des d'aleshores, s'han anat eixamplant els límits de la ciutadania, en un procés d'universalització, en tots els sentits.

Una ciutat com un món

En aquests temps de globalització, la tasca és globalitzar també la democràcia, construir una ciutadania universal: tots els éssers humans som subjectes; participar és construir una *ciutat global*, la “constitució” de la qual, si més no en principi, podria ser la Declaració Universal dels Drets Humans. Aquesta ciutadania cosmopolita (una ciutat que és el món sencer) és, per definició, inclusiva, de manera que **treballar contra qualsevol forma d'exclusió és la forma elemental de participar en la construcció de la ciutat global**.

Si la ciutadania excloent es construeix **contra l'altre**, en la mesura que marca qui és dins i qui és fora, la ciutadania global només es pot construir amb l'altre, **amb tot altre**. Ja no és que Hobbes i la seva frase “L'home és un llop per a l'home” hagin passat de moda; és que ni tan sols Kant i la seva concepció de la llibertat aliena com a límit de la pròpia ja no serveixen per a aquesta ciutadania global. Capella ho expressa amb exactitud quan asse-

nyala que “els altres duen a terme respecte a la nostra llibertat una funció diferent de la limitadora; justament la contrària”¹

En aquest sentit, no sembla que el model de convivència més apropiat sigui la competitivitat; més aviat caldria posar de moda la competència (aptitud, solvència), tan convenient per cooperar amb els altres per assolir objectius comuns. Més ben dit, per construir el **bé comú**, que no és la suma de béns particulars, ni l'interès de grup (que porta a qualsevol forma de corporativisme), sinó allò que és bo precisament perquè és comú.

La democràcia com a projecte compartit, tan a prop del concepte de bé comú, és inseparable de la **responsabilitat** i del **compromís** personal. “Aquesta identificació d'interessos entre individu i bé comú no ens ve donada, sinó que ha de ser construïda des de la llibertat, una llibertat positiva, que comporta responsabilitat solidària i creativa”²

La coresponsabilitat significa que es comparteix amb els altres, i també que es respon davant dels altres. És a dir, no és una qüestió individual, de cadascú a soles amb la seva consciència –tot i que sí personal–, en tant que es tracta d'una responsabilitat solidària, real en la mesura que cada persona es compromet.

Com que es tracta d'un projecte compartit, és inseparable d'una **ètica democràtica**, és a dir, d'acord amb els valors propis de la ciutadania i que és a la base dels comportaments dels ciutadans i les ciutadanes reals. Sense una cosa i l'altra, parlar de democràcia serà un formalisme, un discurs buit.

Tot el que s'ha dit planteja algunes preguntes sobre el model de desenvolupament, d'estil de vida i de valors del món globalitzat.

¹ CAPELLA, Juan Ramón: *Los ciudadanos siervos*. Trotta. Madrid, 2006.

² OLLER, M. Dolores: “Davant una democràcia de ‘baixa intensitat’. La democràcia a construir”. *Quaderns CiJ*, n. 56. Barcelona, 1994.

De consumidors a ciutadans

Un obstacle s'alça en aquest camí, que consisteix a convertir la "ciutat", l'espai on es pot exercir i gaudir de la ciutadania, en un mercat. Això té una implicació cívica i política molt important: ja no som ciutadans i ciutadanes, sinó consumidors, una nova espècie de protozous, amb aspecte humanoide, però la vida dels quals consisteix a empassar, en un ampli ventall de sentits, inclosos els més col·loquials. I abraçant no tan sols els terrenys del que és material, ja que el consumisme és un conjunt de comportaments, hàbits i valors, un model d'organització socioeconòmica i de comportament individual, un ètica, i fins i tot una estètica.

En una societat que amb precisió es denomina "de consum", consumir (o no consumir, o consumir d'una manera determinada) és una forma de participar. Fins i tot es podria dir, en més d'un sentit, que la nostra capacitat de consumir és el que ens constitueix en subjectes polítics, més enllà de formalitats administratives. Això significa que el **poder ciutadà** es limita al **poder adquisitiu**, convertit en el poder rellevant, pertinent, el que correspon a la *societat de consum*. Qui no té capacitat d'accedir als objectes de consum no és ningú, és, literalment, in-significant, no té rellevància, no té res a fer, no té res a dir. És invisible.

Es diria que en la societat de consum la ciutadania hem abdicat (només pot abdicar el sobirà) a favor del mercat, autèntic detentor de ciutadania econòmica. "Aquesta ciutadania econòmica", explica Saskia Sassen, "no s'imbrica en els ciutadans, sinó en les empreses i en els mercats, especialment en els mercats financers globals, i no se situa

en els ciutadans, sinó en els agents econòmics globals. El fet de ser globals atorga a aquests agents poder sobre els governs individuals".³ Si en un primer moment va consistir a traslladar el poder real de les institucions democràtiques a les grans corporacions, cada cop més aquesta –literalment– perversió es recolza amb instruments legals i institucionals, com l'Acord Transatlàntic per al Comerç i la Inversió (més conegut com a TTIP, que són les sigles del nom en anglès), que es negocia amb gran secretisme en aquests moments (2015). Per exemple, els parlamentaris europeus que l'han de votar només disposen de dues hores per estudiar-lo, en un lloc tancat, sense paper, bolígraf, mòbil, ordinador o qualsevol altra possibilitat de prendre notes.

Aquest tractat sostrau als governs i als tribunals públics decisions importants sobre drets laborals, socials i polítics. A tall d'exemple, si una empresa considera que la legislació d'un govern li comporta pèrdues econòmiques en les inversions que fa (o pogués fer) al país en qüestió, haurà de ser indemnitzada. Les discrepàncies en aquest o en altres terrenys entre governs i transnacionals es dirimeixen en tribunals arbitralers privats, sense possibilitat de recórrer davant de cap instància pública. David Rockefeller ja ho anunciava en un sopar d'ambaixadors de l'ONU l'any 1994: "Alguna cosa ha de substituir els governs, i el poder privat em sembla el més adequat". Tot un exercici d'usurpació, com titula Susan George el seu llibre sobre el tema.⁴ La mobilització ciutadana ha aconseguit obrir una bretxa en el secretisme, i col·lectius de tot Europa i dels EUA estan treballant per tal que no arribin a posar-se en vigor.

Dir el "mercat" és confondre els termes, perquè seria com responsabilitzar la naturalesa dels morts d'un terratrèmol (no pas els governants, els qui planifiquen construir en llocs no apropiats, els qui hi construeixen, etc.), amb els mateixos efectes: no es pot fer res en contra d'això. No és el mercat, sinó aquells que el regeixen, perquè, en aquest panorama d'abdiccions, votem als qui decideixen poc, i no votem als qui no coneixem però sí que decideixen.

Per això, **un consum crític i articulat és una forma de participació política, d'exercici de ciutadania cosmopolita**, atès que té, en aquest món globalitzat, implicacions globals: comerç just, relacions Nord-Sud, etc.

3 SASSEN, Saskia: *¿Perdiendo el control? La soberanía en la era de la globalización*. Ed. Bellaterra. Barcelona, 2001. Pàg. 55.

4 GEORGE, Susan: *Los usurpadores. Cómo las empresas transnacionales toman el poder*. Icaria. Barcelona, 2015.

Obstacles per a la democràcia i la participació

La construcció d'una una societat de ciutadans troba obstacles importants tant en les condicions en què es desenvolupa com en els mateixos subjectes, que a vegades renunciem a les nostres responsabilitats. En realitat, distingir entre tots dos àmbits és només una qüestió metodològica, perquè el cert és que tots dos s'abonen: unes condicions desfavorables fomenten subjectes dimissionaris, i una ciutadania que es desentén sosté un panorama poc participatiu.

Els obstacles estan molt relacionats amb la qüestió dels valors. S'han imposat els valors del mercat, força contraris als de la democràcia: competitivitat davant de solidaritat i cooperació; gratuïtat davant d'interès individual.

La ciutadania és un assumpte de drets i –quasi encara més– de responsabilitats, que en realitat són exercici i gaudi de poder i de drets. Capella sosté que els ciutadans serfs (termes contradictoris) són els subjectes de drets sense poder. El poder (ciudadà) ens el prenen i l'abandonem: en això es poden resumir els obstacles per a la democràcia.

De les condicions objectives

- Les **desigualtats reals** i efectives que contradiuen la igualtat que proclama el discurs: no són possibles les relacions d'igualtat entre els qui estan en posicions desequilibrades respecte a poder, accés a recursos, coneixements, etc.
- La **manca de mecanismes** que garanteixin vies efectives de participació. Votar és una forma d'expressar opinions i preferència, però n'hi ha moltes més, o cal inventar-les, per tal que les opinions i les preferències de totes les persones influeixin realment en els assumptes que són de tots.

- **Noves formes de domini**, de control de la població, en les quals funcionen amb eficàcia els “mitjans de creació de sentiments de mancança” (publicitat, en sentit molt ampli): de la prohibició a pensar diferent del pensament únic. Hi ha formes més subtils de limitar la llibertat que la censura, que se centren a coartar els punts de vista i a presentar la varietat i la diferència com un problema.
- **Usurpació del poder** de les institucions democràtiques, a favor de les grans corporacions, mitjançant mesures legislatives que anteposen els seus interessos als drets de la ciutadania.

Dels subjectes

- **Absentisme** en les coses que ens atenyen, que són totes les que tenen a veure amb el bé comú. Això significa reduir-se al terreny estricte d'allò que és privat en el que fa referència a l'**acció**; no invertir temps, recursos de qualsevol tipus, imaginació i mitjans en allò que és comú.
- **Ignorància** del que passa en un espai del qual som responsables. Les noves formes de domini de ments i consciències troben terreny abonat en una població que, literalment, es desentén de l'espai públic, cada cop més esborrat i envaït per assumptes privats, fins i tot íntims, que només haurien d'interessar als protagonistes, com queda ben clar en la programació de les cadenes de televisió i en els índexs d'audiència. En un món en el qual sobreabunda la informació, som responsables de com alimentem el **pensament**, a partir de quines fonts ens informem, perquè una determinada manera de pensar condueix a una determinada manera d'actuar.
- **Indiferència**, perquè la **sensibilitat** també s'educa. Tenim els sen-

tits més o menys desperts per a segons quines coses, depenent, sobretot, dels àmbits en els quals ens movem, de què i qui ens són propers o aliens. Aquí radiquen en gran mesura totes les formes de desenteniment de la coresponsabilitat com a ciutadans i ciutadanes. Com diu un proverbi àrab, “Qui vol fer alguna cosa, troba un mitjà; qui no vol fer res, troba una excusa”.

Àmbits de participació

“La ciutadania”, escriuen Herrera i Rodríguez, “és la possibilitat i la capacitat de construir i fer servir mitjans democràtics per exercir la llibertat en diferents contextos espacials”.⁵ No es pot reduir la democràcia als marges del terreny polític –tot i que sigui molt important– ni al simple acte de votar periòdicament. No és possible anar per la vida de ciutadà o ciutadana, i desentendre's de la resta d'àmbits. En

definitiva, estem parlant d'una manera de procedir que “permet que tots tinguin poder sense que ningú sigui dominat”.

La resposta a la pregunta sobre en quins espais s'ha de participar democràticament és senzilla: en tots. Això sí, amb la condició de saber distingir els uns dels altres i d'establir regles de joc apropiades. En tot cas, si participar és responsabi-

litzar-se, cap àmbit no en pot quedar al marge: família, grups d'amics, grups de pertinença, centre acadèmic, feina, etc.

5 AGUILAR, T. i CABALLERO, A. (ed.): *Campos de juego de la ciudadanía*. El Viejo Topo. Barcelona, 2003.

La ciutadania s'aprèn

La ciutadania és un procés, la qual cosa vol dir, d'una banda, que les seves exigències no són invariables en el temps, sinó que van augmentant progressivament; de l'altra, que cal aprendre a exercitar-la, precisament exercitant-la.

L'educació ciutadana abraça tots els terrenys, inclòs el de les **percepcions** i **valoracions**, que es verifiquen en les nostres **accions**.

S'aprèn, com bé diu Adela Cortina, “per degustació. Ajudar a cultivar les facultats (intel·lectuals i sentints) necessàries per degustar els valors ciutadans és educar en la ciutadania local i universal”.⁶

Requereix, doncs, un **entorn** i unes **estructures**, si no plenament participatives, en procés de ser-ho.

Requereix uns **mètodes** participatius, perquè, si no, la “degustació” serà impossible.

Significa, evidentment, l'aprenentatge de metodologies i procediments, però, sobretot, significa la degusta-

ció d'uns **valors** que són les pedres angulars de la ciutadania, i que, al seu torn, són fruit del llarg procés d'aprenentatge de la societat:

- **Llibertat**, en tots els sentits: participació en els assumptes públics, independència i autonomia per tenir criteris propis i poder-s'hi regir (moral autònoma).
- **Igualtat** de drets, d'oportunitats, de prestacions i, sobretot, de dignitat no menyscabada per diferències de cap mena.
- **Respecte**, que és un valor actiu, una manera de relacionar-se interpersonalment i socialment, més enllà de la tolerància passiva que viu i deixa viure, sense comprometre's amb l'altre.
- **Solidaritat**, no pas en sentit restrictiu, que es tradueix en corporativisme, sinó entesa com “fer cos” amb altres, comprometre's en el projecte comú que, en una ciutadania cosmopolita, és el bé comú i no coneix exclusions.
- **Diàleg**, que és el mode de relació que correspon a una societat de-

mocràtica d'iguals: la cerca cooperativa del que és veritable i just.

- **Resistència**,⁷ virtut cívica per excel·lència, que és el contrari de sotmetre's: oposar-se als poders abusius amb mètodes no violents, negant-los qualsevol suport i col·laboració.

6 CORTINA, A.: *Ciudadanos del mundo. Hacia una teoría de la ciudadanía*. Alianza. Madrid, 2014.

7 Més informació sobre aquest tema en el dossier de *Global express* “Drets molt torçats”, requadre “Resistències ciutadanes”: <http://www.kaidara.org/es/derechos-muy-torcidos>.

Un món feliç?

La novel·la *Un món feliç* (Aldous Huxley) retrata com seria una societat sense conflictes: persones adaptades, de desitjos, pensaments i accions uniformes i controlats. El conflicte no té bona premsa perquè sovint es confon amb la violència, tot i que no hi té res a veure. El conflicte és connatural als éssers humans, ja que es pot definir com la interacció de persones o grups socials que tenen objectius incompatibles, o percebuts com incompatibles. I si algun tret comparteixen els éssers humans és la varietat.

Massa sovint la resposta és la violència, que no tan sols és immoral,

sinó inútil, si el que es vol és resoldre, o almenys gestionar, conflictes. Amb mitjans violents no es persegueix resoldre'ls, sinó anul·lar-los, fent desaparèixer el contrari.

Amb tot, hi ha altres formes d'afrontar-los, conceptualment i pràcticament, que aprofiten la seva enorme utilitat "per potenciar i donar sentit a un model de ciutadania actiu i emancipador", i que signifiquen "recuperar el conflicte com un lloc de construcció pública de la ciutadania". (Pedro Sáez)

També s'aprèn a no considerar ni afrontar els conflictes de manera negativa (en primer lloc, desfent el camí recorregut durant segles

en sentit contrari). Hi ha mètodes (presa de decisions, negociació, construcció de consensos, mediació, etc.) i moltes iniciatives en marxa. Donar-los suport, alimentar-les, difondre-les, empènyer-les, és una forma recomanable de contribuir a construir una nova ciutadania, un model de convivència, de relacions interpersonals, econòmiques, socials i polítiques cooperatives i no competitives, sense exclosos ni mecanismes d'exclusió. És a dir, de gent que decideix, negocia i acorda, no que se sotmet o domina.

La campanya Justícia Fiscal, un exercici de participació ciutadana

"Si els de sota es mouen, els de dalt cauen"

Milers de dominicans i dominicanes es van concentrar el diumenge 11 de novembre del 2012 al Parque Independencia, un lloc emblemàtic perquè és on es va proclamar l'emancipació del país fa gairebé 170 anys. Culminaven així una setmana de mobilitzacions per intentar aturar una reforma fiscal que consideraven injusta i abusiva. La fiscalitat sembla un assumpte només per a experts, perquè acostumen a explicar-nos-la amb un llenguatge incomprensible per la gent corrent, però totes aquelles persones van sortir al carrer perquè van comprendre que en realitat **afecta**

Vídeo de la mobilització de la campanya Justícia Fiscal:

www.youtube.com/watch?v=GvYcyORzbSU

decisivament la vida quotidiana de totes les persones.

Per entendre el procés cal remuntar-se a l'any 2003, quan una reforma tributària va saquejar les but-

xaques de la població per cobrir un frau bancari. Baninter, un banc privat, es va declarar en fallida, i així va col·lapsar l'economia dominicana i va empènyer un milió de persones a la pobresa. La resposta del Govern

va ser assumir el frau públicament, la qual cosa va generar un gran deute i una reforma tributària que afectaria fortament la ciutadania. Com que el tema no formava part de les preocupacions quotidianes de la població, no va passar res.

Va semblar que no passava res; però només ho va semblar, ja que, a partir de llavors, **algunes organitzacions van començar a treballar una proposta tributària que no recaigués sobre el 20% més pobre** i que recaptés diners públics per afrontar els deutes, i que alhora augmentés la inversió social (educació, salut, etc.).

El treball de base va continuar al llarg dels anys, fins que l'any 2010 una gran mobilització social entorn de la llei d'inversió en educació, coneguda com la *mobilització del 4%* o dels *para-sols grocs*, va aconseguir que, per una preocupació tan concreta com l'educació pública, tota la societat s'unís per exigir una inversió responsable dels seus impostos. **La pressió ciutadana va aconseguir que tots els candidats a les eleccions celebrades l'any 2012 abordessin la inversió en educació en els seus programes** de govern, i que l'actual president, en assumir el càrrec, dupliqués aquest apartat pressupostari.

El 2012 la població va tornar a sortir al carrer quan va descobrir que el Govern s'havia gastat durant les eleccions un 8% del PIB, a més del que ja figurava en els pressupostos públics. La proposta de l'executiu era una altra reforma fiscal per co-

brir el deute, i els dominicans, ara ja conscienciats des de fa anys sobre la importància d'uns impostos justos i progressius, no van estar disposats a acceptar les mesures. "Digue'm qui està pres i després parla'm d'impostos", deia una pancarta. Amb la campanya **Justicia Fiscal**, amb el suport llavors d'Oxfam i de desenes de moviments ciutadans, van dir no i van demanar el càstig dels responsables.

El Govern va acabar aplicant la reforma, gràcies a la majoria al Congrés, però la gent no s'ha quedat quieta, i s'ha reforçat el treball d'incidència a llarg termini. Les mobilitzacions van aconseguir unificar les demandes de diversos sectors entorn de l'exigència d'una fiscalitat justa. I **van aconseguir una cosa de molta transcendència: que amplis sectors de la ciutadania fossin conscients de la seva responsa-**

bilitat i del seu poder i passessin a l'acció ("Si els de sota es mouen, els de dalt cauen", proclamava una pancarta), amb tots els mitjans al seu abast ("No subestimin el poder d'una joventut educada i amb smartphones", avisava una altra).

Global express pretén generar preguntes entre els i les alumnes sobre allò que expliquen els mitjans de comunicació. Es tracta de promoure una visió crítica de la realitat, que els permeti comprendre l'estat del món i, en especial, la situació del món en desenvolupament.

Autoria: **Araceli Caballero, Mireia Claverol i Marga Florensa**

Disseny i edició: **Estudi Lluís Torres**

Il·lustració de portada: **Xavier Gàndara, Peix**

Correcció lingüística: **Albert Nolla**

Coordinació: **Begoña Carmona**

Traducció: **Albert Nolla**

Per saber-ne més

Altres Global express

- **La rebel·lió de les places**
<http://www.kaidara.org/es/la-rebelion-de-las-plazas>
- **Drets molt torçats**
<http://www.kaidara.org/es/lo-que-nuestra-nevera-esconde>

Llibres i fullets

- **ARANGUREN, Luis A. i altres:** *El procés de la globalització mundial. Cap a la ciutadania global*. Doc. Intermón. Barcelona, 2000.
- **CORTINA, Adela:** *Ciudadanos del mundo*. Alianza Editorial. Madrid, 2014.
- **GEORGE, Susan:** *Los usurpadores. Cómo las empresas transnacionales toman el poder*. Icaria. Barcelona, 2015.
- **OLLER, M. Dolors:**
Davant una democràcia de 'baixa intensitat'. La democràcia a construir. Quaderns CiJ, n. 56. Barcelona, 1994.
Un futur per a la democràcia. Una democràcia per a la governabilitat mundial. Quaderns CiJ, n. 115. Barcelona, 2002.
- **PETRELLA, Ricardo:** *El bien común. Elogio de la solidaridad*. Debate. Madrid, 1997.
- **SEMINARI D'EDUCACIÓ PER A LA PAU:** *Educación en y para los Derechos Humanos*. Los Libros de la Catarata, Madrid, 1996.

Pel·lícules

- **La estrategia del caracol.** Sergio Cabrera. Colòmbia, 1994. 107 min.
- **Aquesta terra és meva.** Jean Renoir. Estats Units, 1943. 103 min.
- **El gran dictador.** Charles Chaplin. Estats Units, 1940. 124 min.
- **Kiriku i la bruixa.** Michel Ocelot. França-Bèlgica-Luxemburg, 1998. 71 min. Animació.
- **Pride.** Matthew Warchus. Regne Unit, 2014. 120 min.

Pàgines web

- www.attac.es
- www.nodo50.org
- <http://democraciaabierto.blogspot.com.es/>
- www.ahoratudecides.es/
- www.forumsocialmundial.org.br
- <https://alterglobalizacion.wordpress.com/foro-social-mundial-wsf/>
- www.infoelectoral.mir.es

Visita la nostra web i descarrega't el Global express!

www.kaidara.org

núm. 20 Drets socials
núm. 19 Sistema alimentari
núm. 18 Revoltes socials
núm. 17 Crisi econòmica global
núm. 16 Cimera de Copenhaguen
núm. 15 Agrocombustibles
núm. 14 Consum
núm. 13 Turisme
núm. 12 Petrol
núm. 11 Pobresa

núm. 10 Canvi climàtic
núm. 09 Emergència i solidaritat
núm. 08 Jocs Olímpics
núm. 07 Democràcia
núm. 06 Armamentisme
núm. 05 Àfrica i sequera
núm. 04 Iraq
núm. 03 Cimera de la Terra
núm. 02 Argentina en crisi
núm. 01 Afganistan